

Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2024 - 2028

Úvod

Obchodovanie s ľuďmi predstavuje trestnú činnosť s presahom cez štátne hranice Slovenskej republiky (SR). Boj proti závažnej trestnej činnosti, pri ktorom dochádza k markantnému porušovaniu základných ľudských práv a slobôd, je pre Európsku úniu (EÚ) prioritou¹. Aktívne pôsobenie v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi je aj pre SR, ako aj pre medzinárodné organizácie a spoločenstvá, výzvou a stanoveným cieľom.

Napriek pokroku dosiahnutému v ostatných rokoch sa javí táto hrozba naďalej vysoká. Veľké výzvy a krízy, na ktoré musela SR reagovať a vysporiadať sa s nimi, najmä pandémie COVID-19 a ruská agresia voči Ukrajine, mali negatívny vplyv aj na mieru zraniteľnosti ľudí voči vykorisťovaniu. Vojnový konflikt na Ukrajine od 24. februára 2022 spôsobil významný nárast počtu tranzitujúcich, ako aj na Slovensku ostávajúcích odídencov, z ktorých väčšinu tvoria ženy a deti. Táto nová situácia kladie pred SR dodatočné výzvy, a to najmä v oblasti zvýšeného rizika pracovného a sexuálneho vykorisťovania.

Podľa Hodnotenia hrozieb závažnej a organizovanej trestnej činnosti v EÚ z roku 2021² obchodovanie s ľuďmi predstavuje kľúčovú činnosť v rámci závažnej a organizovanej trestnej činnosti, a aj v dohľadnej budúcnosti je vysoký predpoklad, že hrozba bude naďalej pretrvávajúť³.

SR, ako člen dôležitých medzinárodných organizácií a zoskupení (napr. Organizácia Spojených národov (OSN), Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), EÚ a Rada Európy), je viazaná záväzkami z medzinárodných dokumentov aplikovať do praxe prostredníctvom záväzných foriem vynucovania práva. Podľa najnovšej správy Medzinárodnej organizácie práce (ILO) k problematike obchodovania s ľuďmi z roku 2022, sa podľa odhadov v roku 2021 stalo obeťou obchodovania s ľuďmi (ďalej len „obete“) takmer 50 miliónov osôb⁴.

Potreba existencie strategického dokumentu upravujúceho boj proti obchodovaniu s ľuďmi na národnej úrovni vychádza predovšetkým z medzinárodných záväzkov⁵, ako aj národných potrieb na koordinovaný prístup v boji proti obchodovaniu s ľuďmi⁶. Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2024 - 2028⁷ (ďalej len „národný program“) sa orientuje

¹ Oznámenie o stratégii EÚ v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2021 – 2025, [COM\(2021\) 171 final](#); závery Rady z 26. mája 2021, ktorými sa stanovujú priority EÚ v boji proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti na roky 2022 – 2025 prostredníctvom Európskej multidisciplinárnej platformy proti hrozbám trestnej činnosti (EMPACT).

² Europol, Hodnotenie hrozieb závažnej a organizovanej trestnej činnosti v EÚ z roku 2021, dostupné online: [Serious and Organised Crime Threat Assessment \(SOCTA\) | Europol \(europa.eu\)](#).

³ Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o pokroku dosiahnutom v boji proti obchodovaniu s ľuďmi (štvrtá správa), publikovaná 19.12.2022.

⁴ Globálne odhady k modernému otroctvu: Nútená práca, Nútené sobáše, ILO, 2022 dostupné online: https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/publications/WCMS_854733/lang--en/index.htm.

⁵ Základný prehľad záväzných dokumentov pre SR v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi je dostupný online: <http://www.minv.sk/?definiciaobchodovaniasludmi>.

⁶ Zoznam právnych aktov a opatrení nelegislatívnej povahy podstatných pre oblasť obchodovania s ľuďmi je možné nájsť v prílohe č. 3 tohto materiálu.

⁷ Podľa prílohy č. 1 k Metodike a inštitucionálnym rámcom tvorby verejných stratégií schváleného uznesením vlády č. 197/2017 ide o stratégiu spracovanú a schválenú na úrovni vlády, prípadne v spolupráci jednotlivých ministerstiev alebo iných ústredných orgánov štátnej správy, národné (vládne) stratégie zahŕňajú oblasti spadajúce

na koordinovaný a účinný boj proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorý podporuje proaktívny výkon činností všetkých subjektov v rámci znižovania rizík a predchádzania páchania trestného činu obchodovania s ľuďmi, ako aj pri vytváraní podmienok pre poskytovanie podpory a pomoci obetiam a zabezpečenia ochrany ich základných ľudských práv, slobôd a dôstojnosti pri zohľadnení individuálnych potrieb každej osoby. V rámci realizácie jednotlivých aktivít považujeme za nevyhnutné zachovávať princíp aktívnej účasti vlády, orgánov štátnej správy a samosprávy, úzkej spolupráce s príslušnými organizáciami občianskej spoločnosti a medzinárodnými organizáciami, ktoré aktívne pôsobia v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi, ako aj rešpektovania ľudských práv a slobôd.

Zámerom národného programu je kontinuálne nadviazať na predchádzajúci, piaty Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023⁸, aplikovať do praxe osvedčené postupy, čím sa prispeje k eliminácii priestoru pre páchanie trestného činu obchodovania s ľuďmi, ako aj podpore mechanizmov na zabezpečenie pomoci a podpory obetiam, so zohľadnením odporúčaní adresovaných SR v rámci monitorovacích a hodnotiacich mechanizmov medzinárodných organizácií a spoločenstiev (ako napr. OBSE, skupina expertov Rady Európy pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi (GRETA), EÚ), či americkej administratívy⁹.

Vyhodnotenie plnenia opatrení stanovených v prílohe č.1, ktorá predstavuje akčný plán boja proti obchodovaniu s ľuďmi (ďalej len „akčný plán“), je každoročne predmetom rokovania medzirezortnej expertnej skupiny pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi¹⁰ (ďalej len „expertná skupina“) zriadenej pri Ministerstve vnútra SR¹¹ (ďalej len „MV SR“). Komplexné vyhodnotenie plnenia opatrení národného programu za celé obdobie, na ktoré je národný program tvorený, je súčasťou rokovania vlády SR podľa uznesenia, a preto nebudú tieto vyhodnotenia predmetom a obsahom tohto materiálu. Implementačná stratégia akčného plánu tvorí prílohu č. 2 národného programu.

do kompetencií viacerých ministerstiev, obsahovo môže ísť buď o samostatný plnohodnotný dokument pokrývajúce celý proces vrátane návrhu konkrétnych opatrení, alebo o zastrešujúci dokument, ktorý môže byť ďalej rozvádzaný čiastkovými rezortnými stratégiami.

⁸ Schválený uznesením vlády SR č. 495/2018, prístupný online v dokumentoch na stiahnutie: [Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky \(minv.sk\)](https://www.informacne.centrum.sk/boj-proti-obchodovaniu-s-ludmi-a-prevenciu-kriminality)

⁹ Zákon Spojených štátov amerických (USA) o ochrane obetí obchodovania s ľuďmi z roku 2000 v znení neskorších predpisov (ďalej len „TVPA“) ukladá ministrom zahraničných vecí USA povinnosť predložiť každoročne výročnú správu Kongresu USA. Cieľom tejto správy je podnecovať aktivitu a vytvárať medzinárodné partnerstvá v boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Prístup vlády USA k boju proti obchodovaniu s ľuďmi je v súlade s TVPA a Protokolom o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, najmä so ženami a deťmi, ktorý dopĺňa Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu (všeobecne známy ako „Palerský protokol“). Každá krajina, na ktorú sa vzťahujú minimálne štandardy TVPA, musí byť zahrnutá do výročnej správy a priradená k jednej z troch úrovní alebo na zoznam sledovaných krajín. Súčasťou Správy je aj odporúčaný akčný plán načrtávajúci kľúčové oblasti k dosiahnutiu minimálnych štandardov pre potláčanie obchodovania s ľuďmi vymedzených v TVPA. Podľa hodnotenia americkej administratívy v podobe Správy o obchodovaní s ľuďmi 2022 (tzv. TIP správa), SR zatiaľ v plnej miere nespĺňa minimálne štandardy pre potláčanie obchodovania s ľuďmi, no intenzívne sa o to usiluje. TIP správa je každoročne publikovaná. <https://www.state.gov/reports/2022-trafficking-in-persons-report/> . Vláda SR vzala na vedomie Informáciu o vydaní TIP správy, ktorú predložil na rokovanie vlády SR minister vnútra SR ako iniciatívny materiál dňa 21. septembra 2022.

¹⁰ Opatrenie ministra vnútra SR č. 16/2021 o expertnej skupine pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v znení neskorších predpisov.

¹¹ Zoznam členov dostupný online: <https://www.minv.sk/?zoznam-clenov-expertnej-skupiny> .

1. Popis situácie obchodovania s ľuďmi

1.1. Vývoj v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi

Prvým krokom, ktorým SR vyhlásila boj proti obchodovaniu s ľuďmi, bolo uznesenie vlády SR č. 668 zo dňa 7. septembra 2005 prijaté k správe o aktivitách vlády SR v roku 2005 zameraných na prevenciu a potláčanie obchodovania s ľuďmi. Na základe uvedeného uznesenia vymenoval minister vnútra SR **národného koordinátora pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi** (ďalej len „národný koordinátor“), ktorým je určený štátny tajomník MV SR a taktiež bol prijatý aj prvý koncepčný materiál na národnej úrovni vyhlasujúci boj proti tejto závažnej trestnej činnosti v podobe **Národného akčného plánu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2006 - 2007**. Následne, koncom roka 2006 bol vydaný interný predpis MV SR o ustanovení **expertnej skupiny**¹², ktorá je poradným, iniciatívnym a koordinačným orgánom národného koordinátora. Aktuálna úprava fungovania expertnej skupiny je obsiahnutá v internom akte riadenia, ktorým je Opatrenie ministra vnútra SR č. 16/2021 o expertnej skupine pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v znení neskorších predpisov. V súlade s vyššie uvedeným predpisom predseda expertnej skupiny okrem iného zriaďuje multidisciplinárne pracovné skupiny na riešenie praktických problémov a úloh súvisiacich s bojom proti obchodovaniu s ľuďmi.

Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov¹³ (ďalej len „zákon o prevencii kriminality“) v § 7 ods. 1 písm. b) zdôraznil oblasť zamerania sa MV SR na získavanie údajov týkajúcich sa obchodovania s ľuďmi, čo je interným predpismi MV SR zverené do pôsobnosti Informačného centra na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality (ďalej len „IC MV SR“), ktoré plní aj úlohy **národného spravodajcu**¹⁴ v rámci siete Národných spravodajcov alebo obdobných mechanizmov (tzv. NREM) zriadenej pri Európskej komisii a okrem iného je aj gestorom informačného systému o obchodovaní s ľuďmi, či gestorom programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi (ďalej len „program pomoci“), prostredníctvom ktorého MV SR za účasti poskytovateľov služieb zabezpečuje pomoc a podporu osobám, u ktorých existuje odôvodnený záver, že sa stali obeťami. Program pomoci¹⁵ bol v priebehu rokov aktualizovaný tak, aby adekvátne reagoval a prispôbil sa zmenám a potrebám aplikačnej praxe, tak na národnej, ako aj na medzinárodnej úrovni. Každoročne je spracovávaný štatistický prehľad o obetiach zaradených do programu pomoci,

¹² Expertná skupina je zložená je zo zástupcov vecne príslušných ministerstiev, Úradu vlády SR, Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Generálnej prokuratúry SR, Združenia miest a obcí Slovenska, zástupcov občianskej spoločnosti, ako aj Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM).

¹³ Ostatná novelizácia zákona o prevencii kriminality bola realizovaná zákonom č. 458/2022, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1.2.2023.

¹⁴ Čl. 19 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV.

¹⁵ Prvým nariadením MV SR venujúcim sa programu pomoci bolo nariadenie č. 65/2006 o zabezpečení programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi s účinnosťou od 1. januára 2007. Program pomoci založený na princípe nediskriminácie a rovnakého prístupu, rešpektujúc základné ľudské práva, poskytuje pomoc dospelým, ako aj detským obetiam, slovenským občanom, ako aj cudzincom.

1.2. Modus operandi v prípadoch obchodovania s ľuďmi²⁰

Trestný čin obchodovania s ľuďmi zakotvený v § 179 Trestného zákona²¹ podľa medzinárodne uznávanej definície vychádza z Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a Palerského protokolu²². Základná skutková podstata trestného činu Obchodovania s ľuďmi je uvedená v § 179 ods. 1 Trestného zákona. Trestná sadzba v rámci základnej skutkovej podstaty je štyri až desať rokov odňatia slobody. Legálna definícia trestného činu vyslovene upravuje páchanie obchodovania s ľuďmi za účelom sexuálneho vykorisťovania, pracovného vykorisťovania vrátane nútenej služby, núteného žobrania, otroctva alebo praktík podobných otroctvu, nevoľníctva, uzatvárania nútených sobášov, odoberania orgánov, tkanív či bunky a zneužívania na páchanie trestnej činnosti. Pri páchaní tohto trestného činu na osobách mladších ako 18 rokov zákonodarca pamätal popri vyššie uvedených účeloch, aj na formu vykorisťovania za účelom nezákonnej adopcie. V rámci Policajného zboru sa problematike obchodovania s ľuďmi venuje špecializovaný policajný útvar, Národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru²³ (ďalej len „národná jednotka“).

1.2.1. Sexuálne vykorisťovanie

Dospelé ženy obchodníci lákajú najmä osobným kontaktom, prípadne prostredníctvom inzerátu uverejneného na internete s ponukou práce, alebo pod zámienkou výhodnej pracovnej ponuky na prácu opatrovateľky, upratovačky alebo bez bližšej pracovnej špecifikácie na prácu do zahraničia. Obetiam po prevoze na miesto výkonu sľúbenej práce sú zväčša odobraté osobné doklady a ženy sú pod hrozbou násilia, ublíženia na zdraví, fyzického a psychického násilia nútené k poskytovaniu sexuálnych služieb na ulici, v erotickom salóne, v bytoch, či v autách klientov. Stretli sme sa aj so situáciu, že viacerým ženám boli **páchateľmi vytvorené profily na internetových stránkach s ponukou sexuálnych služieb**, pričom klientov zabezpečovali páchatelia. Obete sú prevažne obmedzované na osobnej slobode a kontrolované. Vyskytli sa prípady odopierania stravy, nútenia k požívaniu alkoholu a užívaniu omamných a psychotropných látok. Páchatelia si vynucujú odovzdávanie peňazí za poskytnuté služby od klientov. Niektoré z obetí sa vyslobodili vlastnými silami – útekem a následným kontaktovaním polície, prípadne obeti pomohol s vyslobodením známy obete. V jednom z vyšetrovaných prípadov z roku 2021 boli dvom ženským obetiam vietnamskej štátnej príslušnosti členmi organizovanej skupiny zabezpečené víza do Schengenského priestoru oprávňujúce ich na vstup

²⁰ Časť venovaná modusu operandi v prípadoch obchodovania s ľuďmi čerpá z prípadov obchodovania s ľuďmi, zaznamenaných v Situačných správach pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v SR za roky 2018 – 2022. <https://www.minv.sk/?informacne-centrum-na-boj-proti-obchodovaniu-s-ludmi-a-prevenciu-kriminality>.

²¹ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Zákonom č. 204/2013 Z. z. z 25. júna 2013, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, a ktorým sa menia dopĺňajú niektoré zákony, bola uskutočnená časť transpozície smernice 2011/36/EÚ. Zákon č. 204/2013 Z. z. nadobudol účinnosť 1. augusta 2013.

²² Článok 3 písm. a) Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi, dopĺňujúci Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu.

²³ Od 1. júla 2013 na celoštátnej úrovni národná jednotka vykonáva operatívno-pátraciu činnosť, získava poznatky, podieľa sa na operatívnom odhaľovaní a objasňovaní predmetnej trestnej činnosti, disponuje vyšetrovateľmi špecialistami pre túto oblasť, zabezpečuje a koordinuje spoluprácu s partnerskými zahraničnými službami pri riešení medzinárodne organizovanej trestnej činnosti spojenej s obchodovaním s ľuďmi a zároveň spolupracuje s ústrednými orgánmi štátnej správy a tretím sektorom.

do SR, odkiaľ boli prevezené do Nemecka a boli im odobraté doklady, ako aj ich osobné veci. Členovia organizovanej skupiny ich nútili k výkonu prostitúcie na ulici, pričom zarobené peniaze použili na splatenie vzniknutého dlhu obetí za vybavenie víz do Schengenského priestoru členmi organizovanej skupiny. Ženy vyslobodila nemecká polícia pri výkone razie, pričom ženy boli nájdené pri vykonávaní prostitúcie²⁴.

Detské obete sexuálneho vykorisťovania sú obchodované vo väčšine prípadov vlastnými rodičmi, blízkymi príbuznými alebo známymi, ktorí poznajú hlavne slabé ekonomické a sociálne pomery obetí, zneužívajú najmä ich odkázanosť, zraniteľnosť a svoje postavenie. Detské obete boli nútené k poskytovaniu sexuálnych služieb v bytoch a domoch svojich rodičov, na autobusovej stanici a v autách klientov v domovskej krajine. V prípade evidovanom v roku 2021 boli tri z detských obetí páchatelkou – vlastnou sestrou nútené k účasti na dohodnutých stretnutiach páchatelky s klientmi v ich motorových vozidlách, prinútené pozeráť sa na poskytovanie sexuálnych služieb páchatelkou, strpieť dotyky klientov v oblasti hrudníka a hornej časti tela od klientov, ako sa aj podieľať na manuálnom sexuálnom uspokojovaní klientov. Tieto detské obete boli iba vo veku 13 - 17 rokov²⁵.

Počet detských obetí za účelom sexuálneho vykorisťovania sa zvyšuje. Túto situáciu pripisujeme hlavne zlej sociálnej a finančnej situácii páchatel'ov, ktorí sa neštítia obchodovať svoje vlastné deti, či blízkych rodinných príslušníkov. Doposiaľ najvyšší podiel detských obetí sme zaznamenali počas pandémie COVID-19. V roku 2020 predstavoval štvrtinu všetkých identifikovaných obetí a v roku 2021 to bola až tretina identifikovaných obetí²⁶.

1.2.2. Pracovné vykorisťovanie

Modus operandi vo vyšetrovaných prípadoch obchodovania s ľuďmi za účelom pracovného vykorisťovania sa v porovnaní s ostatnými rokmi čiastočne zmenil. Stále dochádza k vykorisťovaniu hlavne mužských dospelých obetí, ale v dôsledku Brexitu prišlo k citelnému poklesu novo identifikovaných obetí vykorisťovaných v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „Spojené kráľovstvo“), ktorá bola doposiaľ prioritne krajinou pracovného vykorisťovania slovenských obetí. Vnímame **trend presunu aktivít bližšie k hraniciam SR, ako napr. do Nemecka. Obete pracovného vykorisťovania** sa v snahe o zabezpečenie si práce a stabilného príjmu svojou neznalosťou, dôverčivosťou a naivitou dostávajú do moci obchodníkov, ktorí ich následne vyhrážkami, hrozbou fyzického násillia, fyzickým, ako aj psychickým násillím vykorisťujú bez nároku na odpracovanú mzdu, prípadne je obetiam vyplácaná len nepatrná časť odpracovanej mzdy s legendou šetrenia zvyšných peňazí páchatel'om. Páchatelia realizujú pracovné vykorisťovanie prevažne v stavebníctve, fabrikách na spracovanie potravín, službách, prípadne sme zaznamenali aj prípad nútenej práce formou pasenia dobytku na salašoch. Obetiam sa podarilo vyslobodiť útekem, pomocou polície a zastupiteľských úradov SR v zahraničí.

²⁴ Situačná správa pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v SR za rok 2021; <https://www.minv.sk/?informacne-centrum-na-boj-proti-obchodovaniu-s-ludmi-a-prevenciu-kriminality>.

²⁵ Situačná správa pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v SR za rok 2021; <https://www.minv.sk/?informacne-centrum-na-boj-proti-obchodovaniu-s-ludmi-a-prevenciu-kriminality>.

²⁶ Vek obetí sa štatisticky eviduje pri začatí páchania skutku (t.j. v čase náboru), preto vek detských obetí v roku, kedy sa o nich príslušné orgány dozvedia a vstupujú do štatistiky za príslušný rok, môže byť odlišný a niektoré detské obete už môžu medzičasom dosiahnuť plnoletosť.

1.2.3. Nútené žobranie

Páchatelia si vyhľadávajú obeť najmä tie, ktoré trpia viditeľným telesným postihnutím, duševnou poruchou, prípadne sú to osoby bez domova alebo osoby odkázané na páchatel'a. Za roky 2019 - 2022 sme zaznamenali, že trendy v tejto oblasti sú dynamicky sa meniace, čo sa ukázalo pri cieľovej skupine vykorisťovaných osôb²⁷. Pri vykorisťovaní obetí za účelom núteného žobrania sa vyskytujú hrozby, pod ktorých vplyvom sú osoby nútené k žobraniu a odovzdávaniu všetkých vyžobraných peňazí obchodníkovi, ktorý ich kontroluje a vyvíja na obeť intenzívny psychický a fyzický nátlak. Zaznamenali sme prípady, kedy páchatel' obetiam vyplatil nepatrnú časť vyžobraných peňazí ako motiváciu na pokračovanie v konaní. Zo získanej čiastky si však obeť museli zabezpečiť stravu. Obete núteného žobrania bývajú prevažne v neľudských podmienkach, nemajú prístup k lekárskej starostlivosti, trpia nedostatkom jedla. Páchatelia zneužívajú rôzne látkové závislosti obetí, zväčša na alkohole a cigaretách. Žobrujú na miestach s veľkým výskytom ľudí, aby získali čo najväčší zárobok.

V roku 2020 sme zaznamenali prípad núteného žobrania, pri ktorom bola mladá žena nútená k žobraniu spolu so svojím 5-mesačným synom na území Slovenska. K žobraniu bola nútená vlastným otcom a sestrou pod hrozbou násillia, zneužitím jej odkázanosti a bezbrannosti. Všetky vyžobrané peniaze bola nútená odovzdávať svojim príbuzným²⁸.

1.2.4. Nútený sobáš

Modus operandi nútených sobášov ako formy obchodovania s ľuďmi vnímame v dvoch rovinách. Prvú predstavuje **nútený sobáš dospelých žien** za účelom legalizácie pobytu štátnym príslušníkom tretích krajín v EÚ a druhou rovinou sú **nútené sobáše osôb mladších ako 18 rokov podľa tradícií** určitých skupín obyvateľstva. Z aplikačnej praxe realizácia núteného sobáša pri osobách mladších ako 18 rokov odhalila možné indikátory, a medzi ne patrí zmena miesta bydliska po nútenom sobáši (maskované ako presťahovanie sa k „širšej rodine“), možná zmena zovňajšku v duchu tradícií (znak vydatej ženy sú dlhé sukne, zopnuté vlasy), zhoršenie prospechu, vynechávanie školskej dochádzky, možné známky psychického, fyzického a/alebo sexuálneho násillia, zmena správania (smútok, zníženie koncentrácie, známky napätia a stresu, sebapoškodzovanie), zmena vo vzťahu k rodičom a tehotenstvo. Tieto dve formy nútených sobášov majú odlišnú motiváciu aj priebeh. **Dospelé slovenské obeť** sú donútené uzatvoriť manželstvo s cudzincami pochádzajúcimi z tretích krajín najmä v Spojenom kráľovstve a Dánsku, ale aj v iných krajinách EÚ ako Česká republika, Írsko a Švédsko, pričom páchatelia šikovne využívajú národnú legislatívu týchto krajín z hľadiska predpokladov na uzatvorenie sobáša a regulácie imigrácie. **Nútený sobáš detských ženských obetí** má pôvod v marginalizovaných komunitách, kde pretrváva tradícia dohodnutých sobášov. Maloleté a mladistvé dievčatá sú nútené k sobášu s chlapcami z inej rodiny z komunity, pričom dievča predávajú vlastní rodičia do ženíchovej rodiny. „Nevesta“ je následne prinútená presťahovať sa k manželovej rodine, je povinná pomáhať v tejto rodine s domácimi prácami, s výchovou „manželových“ súrodencov a je proti svojej vôli nútená k vedeniu sexuálneho života s novým

²⁷ V roku 2019 tvorili dospelé ženy dve tretiny obetí núteného žobrania, v roku 2020 prevažovali muži a vôbec po prvýkrát sme zaznamenali tri detské obeť núteného žobrania. Identifikované prípady núteného žobrania v roku 2021 a 2022 prudko poklesli. Predpokladáme, že je to dôsledok pandemických obmedzení pohybu obyvateľstva na verejných priestranstvách.

²⁸ Situačná správa pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v SR za rok 2020; <https://www.minv.sk/?informacne-centrum-na-boj-proti-obchodovaniu-s-ludmi-a-prevenciu-kriminality>.

„manželom“. V prípade odporu je na dievčatá vyvíjané psychické, ale častokrát aj fyzické násilie²⁹, a to nielen zo strany rodinných príslušníkov, ale aj celej komunity, ktorá uvedenú tradíciu schvaľuje. K prípadom nútených sobášov na základe tradícií na rozdiel od nútených sobášov za účelom legalizácie pobytu štátnym príslušníkom z tretích krajín dochádza spravidla na území SR.³⁰

1.2.5. Zneužívanie na páchanie trestnej činnosti

Zneužívanie obetí k páchaniu trestnej činnosti nie je jednou z dominantných foriem vykorisťovania slovenských obetí. Obete sú zväčša zastrášané a konajú pod nátlakom a v nadväznosti na tieto okolnosti páchajú trestnú činnosť, akou sú napríklad drobné krádeže (tzv. vreckárstvo), či krádeže v garážach.

1.2.6. Nezákonná adopcia

Po prvýkrát sme zaznamenali prípad obchodovania s ľuďmi za účelom nezákonnej adopcie v roku 2021. Obetou bol trojročný chlapec, ktorého matka bola v tomto prípade aj obvinená. S ďalšou obvinenou osobou, ktorá zneužila ich zlé sociálne postavenie, neznalosť cudzieho jazyka, mali spoločne zabezpečovať úradné listiny potrebné k adopcii maloletého, aj napriek tomu, že matka nedisponovala rozhodnutím súdu SR, ktorým by bol maloletý osvojiteľný v zahraničí.

1.3. Analýza stavu obchodovania s ľuďmi s identifikáciou potrieb

Sumarizáciou záväzkov SR a identifikáciou priestoru na zlepšenie je možné dosiahnuť posun. Pre lepšiu orientáciu používame vyjadrenie dôležitých oblastí či prístupov, ktoré predstavujú rámec „4 P“ – „Prevention“ (prevencia), „Protection“ (ochrana), „Prosecution“ (trestné konanie), „Partnership“ (spolupráca)³¹.

1.3.1. Pomoc a ochrana

Vychádzajúc zo záväzkov SR pre túto oblasť, je nevyhnutnosťou **vybudovať a udržiavať komplexný systém pomoci a ochrany obetí postavený na princípoch dodržiavania ľudských práv a slobôd pri zachovaní individuálneho prístupu k potrebám obetí**. Obet má v podmienkach SR niekoľko možností poskytnutia pomoci. Významným inštitucionálnym zabezpečením pomoci pre obete je najmä špecializovaný program pomoci MV SR, ktorý je

²⁹ Uzatváranie sobášov podľa rómskych tradícií je v rozpore s právnym poriadkom SR a na protiprávnosť tohto konania poukazuje aj Uznesenie Európskeho parlamentu P8_TA-PROV(2017)0413 z 25. októbra 2017 o aspektoch základných práv v integrácii Rómov v EÚ: boj proti protirómskemu zmýšľaniu (2017/2038(INI), ktoré členské štáty vyzýva k venovaniu pozornosti konkrétnym výzvam, ktorým čelia rómske ženy a dievčatá, pokiaľ ide o nútené sobáše a útoky na ich fyzickú integritu a povzbudzuje členské štáty k prijímaniu opatrení s cieľom predchádzať a bojovať proti násiliu páchanému voči rómskym ženám a dievčatám.

³⁰ Situačná správa pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v SR za rok 2021; <https://www.minv.sk/?informacne-centrum-na-boj-proti-obchodovaniu-s-ludmi-a-prevenciu-kriminality>.

³¹ Rámec 4P bol zadefinovaný v Globálnom akčnom pláne OSN na boj proti obchodovaniu s ľuďmi, v ktorom členské štáty vyhlásili, že účinná reakcia na obchodovanie s ľuďmi by sa mala zamerať na štyri nasledujúce ciele: pomoc a ochranu obetiam obchodovania s ľuďmi, predchádzanie obchodovania s ľuďmi; stíhanie páchatel'ov a posilňovanie partnerstva na dosiahnutie týchto cieľov. Dokument dostupný online: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/United_Nations_Global_Plan_of_Action_to_Combat_Trafficking_in_Persons.pdf.

zameraný špecificky len na obeť trestného činu obchodovania s ľuďmi, a teda poskytované služby sú šité na mieru pre túto skupinu obetí³².

Pre účely zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obetiach“) v § 2 ods. 1 písm. c) bol zavedený pojem **obzvlášť zraniteľnej osoby**³³, ktorým sa poskytuje tzv. „špecializovaná odborná pomoc“³⁴. Obete sa môžu obrátiť na akreditované subjekty poskytujúce pomoc obetiam trestných činov podľa zákona o obetiach trestných činov, o ktorých je každá obeť, ktorá prichádza do kontaktu s orgánom činným v trestnom konaní (policajt, prokurátor) alebo poskytovateľom zdravotnej starostlivosti, informovaná v poučení, pri dôslednom uplatňovaní princípu nediskriminácie. Obeť má právo na odškodnenie od štátu v rozsahu a za podmienok stanovených v zákone o obetiach. **V roku 2021 bol s účinnosťou od 1. júla 2021 prijatý zákon č. 217/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o obetiach.** Novelizáciou zákona o obetiach sa zásadným spôsobom zmenila filozofia odškodňovania obetí násilných trestných činov. Kľúčovú zmenu predstavuje zavedenie možnosti **obete násilného trestného činu požiadať Ministerstvo spravodlivosti SR o odškodnenie už po začatí trestného stíhania**. Doterajšia právna úprava umožňovala obeti trestného činu požiadať o odškodnenie až po právoplatnom skončení trestného konania. Súčasne došlo k **zjednodušeniu prístupu obetí trestných činov k odbornej pomoci aj prostredníctvom zriadenia intervenčných centier**³⁵. Ďalšou možnosťou pre obeť je využitie služieb

³² Základnými cieľmi programu je poskytovanie služieb v súlade s ochranou ľudských práv a slobôd a reintegrácia obetí, pričom obeť je motivovaná spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní, aby bolo možné potrestať páchatel'ov trestného činu obchodovania s ľuďmi. Vstup obetí do programu pomoci je dobrovoľný. Program pomoci poskytuje obeti tiež možnosť rozhodnúť sa, či bude spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní. Aj v prípade, že sa tak nerozhodne, nevyhnutná krízová starostlivosť a krízová starostlivosť sa jej poskytuje v súlade s princípom nediskriminácie. Slovenským a zahraničným obetiam, ktoré vstúpia do programu pomoci, je možné poskytnúť krytie zdravotnej starostlivosti, ktoré iné mechanizmy pomoci v SR neumožňujú, a to bez ohľadu na existenciu dlhov na zdravotnom poistení zo strany obete. V prípade vstupu detských obetí do programu pomoci sú postupy upravené v súlade s najlepším záujmom dieťaťa. O vstupe dieťaťa do programu pomoci však rozhoduje zákonný zástupca. Štatistický výstup k obetiam zaradeným do programu pomoci je obsahom prílohy č. 4.

³³ Obzvlášť zraniteľnou osobou sa na účely zákona o obetiach trestných činov rozumie dieťa (osoba mladšia ako osemnásť rokov, a ak nie je vek osoby známy a existuje dôvod domnievať sa, že je dieťaťom, považuje sa za dieťa, až kým sa nepreukáže opak); osoba staršia ako 75 rokov; osoba so zdravotným postihnutím; obeť trestného činu obchodovania s ľuďmi, trestného činu nedobrovoľného zmiznutia, trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby, trestného činu spáchaného organizovanou skupinou, niektorého z trestných činov proti ľudskej dôstojnosti, niektorého z trestných činov terorizmu alebo trestného činu domáceho násillia; obeť trestného činu spáchaného násillím alebo hrozbou násillia z dôvodu jej pohlavia, sexuálnej orientácie, národnosti, rasovej alebo etnickej príslušnosti, náboženského vyznania alebo viery; obeť iného trestného činu, ktorá je vystavená vyššiemu riziku opakovanej viktimizácie alebo druhej viktimizácie zistenému na základe individuálneho posúdenia obete a jej osobných vlastností, vzťahu k páchatel'ovi alebo závislosti od páchatel'a, druhu alebo povahy a okolností spáchania trestného činu.

³⁴ Pod týmto pojmom zákon o obetiach rozumie poskytovanie všeobecnej odbornej pomoci, poskytnutie krízovej psychologickkej intervencie, ak poskytnutá psychologická pomoc nie je pre obzvlášť zraniteľnú obeť dostatočná, vyhodnotenie hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia, ako aj sprostredkovanie poskytovania sociálnych služieb v zariadení núdzového bývania a špecializovaného sociálneho poradenstva, ak život alebo zdravie obzvlášť zraniteľnej obete je bezprostredne ohrozené.

³⁵ Prijatím predmetného zákona sa súčasne zefektívnili a posilnili práva obetí trestných činov podľa odporúčaní Európskej komisie adresovaných v správe Špeciálnej poradkyne pre odškodňovanie obetí, najmä s poukazom na procesné prekážky, ktorým obeť trestných činov čelia v konaní o poskytnutí odškodnenia. Zmeny zákona reagovali aj na oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade Európskej únie, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov, odvolávajúc sa na dokument „Stratégia Európskej únie v oblasti práv obetí (2020 – 2025)“. Prijatím tohto zákona došlo nepochybne k výraznému zlepšeniu postavenia obetí aj trestného

informačných kancelárií pre obete trestných činov (ďalej len „informačná kancelária“)³⁶, ktoré boli vytvorené v rámci národného projektu z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Efektívna verejná správa s názvom „Zlepšenie prístupu obetí trestných činov k službám a vytvorenie kontaktných bodov pre obeť“. V každej informačnej kancelárii sú obetiam trestných činov poskytované základné informácie o právach obetí trestných činov, o postupoch v trestnom konaní, informácie o možnostiach uplatnenia nároku na náhradu škody spôsobenú trestným činom a usmernenie na subjekty, ktoré poskytujú odbornú a nadväznú pomoc.

Okruh sociálnych služieb, ktorých cieľom je poskytnutie krízovej intervencie je upravený osobitným zákonom³⁷. Sociálne služby krízovej intervencie sa poskytujú aj fyzickej osobe, ktorá je ohrozená správaním iných fyzických osôb alebo ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb. Obsahom tohto pojmu je aj obchodovanie s ľuďmi. Postup pri identifikácii obetí v SR, ako aj pri ich prípadnom zaradení do programu pomoci, je upravený v Národnom referenčnom mechanizme³⁸ (NRM).

Príklad dobrej praxe

MV SR spolupracovalo s Ministerstvom zdravotníctva SR pri príprave novely zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Touto novelizáciou, s účinnosťou od 1. januára 2021, sa zlepšil prístup obetí k zdravotnej starostlivosti a zefektívnil systém poskytovania zdravotnej starostlivosti a uhrádzania úkonov pre obeť, a to až do okamihu ich vyradenia z programu pomoci.

Zabezpečenie ochrany základných ľudských práv a dôstojnosti obetí a následného poskytnutia pomoci, je **podmienené ich včasnou identifikáciou, a to predovšetkým medzi zraniteľnými skupinami**. Globálna správa UNODC o obchodovaní s ľuďmi 2022³⁹ konštatuje, že je identifikovaných menej obetí a pandémie COVID-19 a ďalšie krízy zvyšujú zraniteľnosť voči vykorisťovaniu. K najzraniteľnejším osobám patria predovšetkým deti, tehotné ženy, jednorodičovské rodiny, najmä tie na čele ktorých stoja ženy, seniori, osoby so

činu obchodovania s ľuďmi, čo do včasnosti získania odškodnenia ako aj prístupu k adekvátnej odbornej pomoci prostredníctvom zriadenia intervenčných centier.

³⁶ Zákom č. 458/2022, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov z 29. novembra 2022 a účinnosťou od 1. februára 2023 sa dosiahlo zahrnutie informačných kancelárií do organizačnej štruktúry MV SR, čím by sa mali zabezpečiť systémové služby pre obeť trestných činov.

³⁷ Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

³⁸ Národný referenčný mechanizmus, MV SR, Bratislava 2020, str. 2. V roku 2020 expertná skupina vzala na vedomie aktualizovanú podobu NRM, resp. národného referenčného rámca. NRM predstavuje štruktúru spolupracujúcich subjektov, prostredníctvom ktorej štátne orgány naplňajú svoje záväzky v súvislosti s ochranou a presadzovaním ľudských práv osôb, ktoré sa stali obeťami, koordinujúc pritom svoje úsilie v rámci strategického partnerstva s občianskou spoločnosťou. NRM si kladie za cieľ transparentnosť v oblasti kompetencií a zodpovednosti jednotlivých subjektov a taktiež pružnú reakciu na meniace sa podmienky. Dokument vychádza z medzinárodných a európskych právnych štandardov v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi, ku ktorým sa SR zaviazala, predovšetkým z Dohovoru, dodatkového protokolu k Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, t.j. Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi (tzv. Palermský protokol), či smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV (ďalej len „smernica 2011/36/EÚ“).

³⁹ https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2022/GLOTiP_2022_web.pdf.

zdravotným postihnutím a/alebo mentálnym znevýhodnením, ľudia, ktorí žijú v marginalizovaných komunitách alebo pochádzajú z prostredia generáčnej chudoby, ľudia utekajúci pred vojnovým konfliktom v ich domovskej krajine, akými sú v súčasnosti predovšetkým občania Ukrajiny, čo pro futuro môžu byť aj štátni príslušníci iných krajín, či cudzinci⁴⁰ vo všeobecnosti. Smernica 2011/36/EÚ v čl. 2 odsek 2 uvádza, že osoba sa nachádza v zraniteľnom postavení, keď nemá inú reálnu alebo prijateľnú možnosť, než sa podvoliť súvisiacemu zneužitiu. Takéto špecificky zraniteľné postavenie je potrebné premietnuť aj do cieleného prístupu, nástrojov a služieb pri identifikácii, pomoci a integrácii obetí so zameraním sa najmä na vypracovanie materiálov na zvyšovanie povedomia pre štátnych príslušníkov Ukrajiny a tretích krajín, varujúcich pred nebezpečenstvom a rizikami, ktoré môžu viesť k obchodovaniu s ľuďmi, šírených vo viacerých jazykoch (vrátane ukrajinčiny) prispôbelených potrebám špecifických skupín, ako sú ženy a deti, ktoré sú v súčasnom kontexte vystavené zvýšenému riziku; cielenú a systematickú prípravu odborníkov v oblasti zraniteľnosti a identifikácie obetí medzi cudzincami, najmä u tých profesijných skupín, u ktorých je predpoklad, že prídu do kontaktu s obetami; scitlivovanie inšpektorov práce, pracovníkov cudzineckej polície a iných odborníkov zapojených do kontrolných mechanizmov s využitím prístupu zameraného na obeť; zameranie sa na účinné uplatňovanie lehoty na rozmyslenie, v prípade obetí medzi cudzincami; umožnenie všetkým obetiam obchodovania (vrátane osôb prekračujúcich štátne hranice bez platných cestovných dokladov a oprávnení na vstup), uplatniť svoje právo na odškodnenie zabezpečením prístupu k právnej pomoci, ako aj vytvorenie súboru nástrojov a možností pre využívanie kultúrnych mediátorov. Počet cudzincov (občanov EÚ a migrantov z krajín mimo EÚ), ktorí boli na Slovensku detegovaní a formálne identifikovaní ako obeť, je dlhodobo veľmi nízky. V roku 2021 boli ako obeť identifikovaní 2 cudzinci spomedzi celkovo 43 identifikovaných obetí.⁴¹ Za posledných osem rokov išlo predovšetkým o prípady pracovného a sexuálneho vykorisťovania, ako aj nútené sobáše. Obetami boli ženské, aj mužské obeť. Z dôvodu malého počtu identifikovaných obetí medzi cudzincami nie je možné považovať jednotlivé charakteristiky za reprezentatívne. Všetky prípady sa líšili natoľko, že je ťažké hovoriť o spoločných charakteristikách. Dá sa predpokladať, že reálny počet obetí z radov cudzincov je vyšší. Dôvodom nízkeho počtu odhalených obetí môže byť tranzitný charakter krajiny, ako aj nedôvera cudzincov⁴² voči štátnym orgánom v krajine.⁴³

⁴⁰ Spomedzi cudzincov sú voči vykorisťovaniu a obchodovaniu s ľuďmi ohrození najmä muži a ženy, ktorí využívajú neregulárne spôsoby migrácie a/alebo nemajú dosah na legalizáciu svojho statusu v krajine tranzitu či pobytu, prístup k legítimným formám zamestnania a sociálnej ochrany a/alebo nemajú potrebné osobné doklady; zahraniční pracovníci bez prístupu k overeným a ľahko dostupným oficiálnym informáciám a/alebo v pracovnom prostredí, ktoré je skryté alebo ťažko prístupné, alebo kde nemajú dostatočnú právnu ochranu; žiadatelia o medzinárodnú ochranu a utečenci; migrujúce deti vrátane migrujúcich maloletých bez sprievodu a pod.

⁴¹ Výročná správa o migrácii a azyle v SR za rok 2021. Európska migračná sieť (EMN), IOM, Bratislava, 2022: <https://emn.sk/sk/publikacie/vyroczne-spravy-emn-o-migracii-a-azyle.html>.

⁴² Podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu by mal mechanizmus pomoci (potenciálnym) obetiam z radov cudzincov zohľadňovať zraniteľnosť ich postavenia vzhľadom na bytový status na Slovensku, ktorý je podmienený (napr. časom, konkrétnym účelom, napr. zamestnaním) alebo oprávnenie na pobyt, ktoré ak nemajú, vytvára tlak a neistotu pre danú osobu; sťažený prístup k vlastnej podpornej sieti (napr. rodina, priatelia, inštitúcie a štátne orgány komunikujúce v primárnom jazyku obete); jazykovú bariéru a kultúrne odlišnosti (väčšinou nehovoria a nerozumejú po slovensky, resp. nemusia ovládať ani svetové jazyky) a pod.

⁴³ Obete obchodovania s ľuďmi z krajín mimo EÚ: zisťovanie, identifikácia a ochrana – príspevok SR. Európska migračná sieť (EMN), IOM, Bratislava, 2022: <https://emn.sk/sk/publikacie/studie-a-policy-briefy-emn/item/663-statni-prislusnici-tretich-krajin-ako-obeť-obchodovania-s-ludmi-zisťovanie-identifikácia-a-ochrana-2021.html>.

Berúc do úvahy návrh smernice, ktorou sa mení smernica 2011/36/EÚ, vystala **potreba formalizácie referenčného mechanizmu s cieľom zlepšiť včasnú identifikáciu a rýchle postúpenie obetí k asistenčným a podporným službám, ako aj ustanoviť národné kontaktné miesto, ktoré by koordinovalo tento vnútroštátny proces.** Uvedené je prioritou EÚ. Formalizovaním NRM a harmonizáciou v štruktúrach a postupoch na národnej úrovni sa vytvoria predpoklady pre **európsky referenčný mechanizmus.** S ohľadom na vyššie uvedené je nutné posilniť a formalizovať proces identifikácie obetí v SR a ich následnej motivácie k účasti v programe pomoci. **Meniaci sa počet a štruktúra obetí vytvára potrebu pre prispôsobenie poskytovania služieb individuálnym potrebám obetí.** Ustanovenie národného kontaktného miesta pre koordináciu referovania obetí je jednou z úloh, ktoré pre SR vyplývajú s cieľom zlepšenia a zefektívnenia procesu referovania obetí tak, aby sa obetiam dostala primeraná pomoc, ochrana a podporné služby, najmä v cezhraničnom kontexte.

1.3.2. Trestné konanie

Subjektom odhaľovania a vyšetrovania páchania trestného činu obchodovania s ľuďmi v SR je špecializovaný policajný útvar, ktorým je národná jednotka. Špecializácia na úrovni prokuratúry a súdov nebola pre túto oblasť realizovaná. Modus operandi obchodníkov s ľuďmi, ktorí často pôsobia v rámci organizovaných skupín, sa v priebehu rokov mení, a to v súvislosti s vývojom sociálnej, politickej, ekonomickej a spoločenskej situácie a okolností, v ktorých sa páchatelia nachádzajú. Uvedené potvrdzuje stav, ktorý bol evidentný počas pandémie COVID-19, kedy obchodníci pozmenili spôsob vykorisťovania (napr. začali využívať technologické prostriedky a on-line priestor) a zároveň v mnohých prípadoch aj miesto vykorisťovania (napr. prestali prepravovať svoje obete mimo Slovenska a dochádzalo k vnútroštátnemu vykorisťovaniu, čo je badateľné v štatistických výstupoch). **Technologický pokrok umožňuje obchodníkom s ľuďmi lákať, ponúkať, vykorisťovať a kontrolovať obete na diaľku a hromadne šíriť materiály spojené s vykorisťovaním online. Tie isté technologické prostriedky súčasne sťažujú odhaľovanie trestnej činnosti, identifikáciu páchatel'ov a vysledovanie peňazí použitých na spáchanie trestných činov a ziskov z trestnej činnosti.** Cieľom návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2011/36/EÚ je riešiť výzvy, ktoré predstavuje čoraz rozsiahlejšia digitalizácia obchodovania s ľuďmi, a **posilniť trestnoprávnu reakciu na trestné činy uľahčované prostredníctvom technológií.** Pri potieraní obchodovania s ľuďmi⁴⁴ je dôležitá **spolupráca zainteresovaných zložiek na národnej, ako aj na medzinárodnej úrovni.** Okrem nevyhnutnej spolupráce musí medzi týmito zložkami fungovať **vzájomné informovanie. Jednotnosť vnútroštátnych postupov a výklad pojmov v medzinárodnom kontexte** sa javí aj pre budúce programové obdobie národného programu ako výzva.

Príklad dobrej praxe

Národná jednotka v rámci svojej činnosti realizovala prípad pod názvom „TENYCAPE“, pri ktorom bola v roku 2019 podpísaná dohoda o zriadení spoločného vyšetrovacieho tímu (SVT) so Spojeným kráľovstvom. Prípad sa týkal vyšetrovania obchodovania s ľuďmi za účelom

⁴⁴ Štatistické údaje k vyšetrovaným prípadom obchodovania s ľuďmi sú uvedené v prílohe č. 5. V prílohe č. 6 sú uvedené štatistické výstupy týkajúce sa počtu obžalovaných osôb za trestný čin obchodovania s ľuďmi a v prílohe č. 7 štatistické výstupy týkajúce sa počtu odsúdených osôb za trestný čin obchodovania s ľuďmi.

pracovného vykorisťovania štátnych príslušníkov SR na území Spojeného kráľovstva. Počas trvania dohody o SVT boli vykonané rôzne úkony (ako napr. stotožnenie páchateľov, identifikácia obetí). Realizovali sa domové prehliadky, finančné vyšetrovanie k podozrivým osobám a finančným transakciám, stotožnenie svedkov a pracovné stretnutia medzi zainteresovanými subjektmi SVT za účelom dohodnutia ďalších postupov vo vyšetrovaní. Vo februári 2021 bolo v rámci predmetného SVT vznesené obvinenie spolu 8 páchateľom (3 ženy a 5 mužov) a doposiaľ bolo identifikovaných 8 obetí (3 ženy a 5 mužov). Spolupráca SVT bola oficiálne ukončená v roku 2021, avšak aktívna spolupráca s britskou políciou pokračovala až do roku 2022.

Sumarizáciou a analýzou rozsudkov súdov SR týkajúcich sa trestných činov obchodovania s ľuďmi za roky 2015 – 2020 (ďalej len „analýza rozsudkov“) sme dospeli k zisteniu, že až pri 77% všetkých odsúdených súdy použili ustanovenie o mimoriadnom znížení trestu, ktorým **znížili výšku trestu pre odsúdených pod zákonom stanovenú trestnú sadzbu**. Súčasťou zhrnutia v závere dokumentu je aj informácia, že aj napriek tomu, že pri 68% odsúdených (51 osôb) boli naplnené znaky kvalifikovanej skutkovej podstaty, len 8 osobám boli uložené tomu zodpovedajúcej trestnej sadzby, t. j. v rozmedzí 7 až 12 rokov podľa § 179 ods. 3 Trestného zákona. Monitorovacie mechanizmy, ktoré hodnotia SR v tejto oblasti, dlhodobo upozorňujú na **neprimerane nízke tresty pre páchateľov obchodovania s ľuďmi**, čo je v rozpore so závažnosťou páchania tejto trestnej činnosti. Zmena legislatívy upravujúca výšku trestnej sadzby v rámci základnej skutkovej podstaty a kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu obchodovania s ľuďmi by mohla priniesť zlepšenie a posun v tejto oblasti. Druhým najčastejším dôvodom uvádzaným v analýze rozsudkov, pre ktorý sa súdy rozhodli udeliť trest pod spodnú hranicu trestnej sadzby, bolo **využitie inštitútu Dohody o vine a treste, v rámci ktorej je tiež možné pristúpiť k mimoriadnemu zníženiu trestu**. SR by mala hľadať riešenia, ktoré by prispeli k **väčšej právnej istote a vyvodu primeranej zodpovednosti voči páchateľovi**. Zároveň sa javí ako pomerne **významný nedostatok to, že súdy v prevažnej väčšine prípadov nepriznávajú obetiam náhradu škody v trestnom konaní**. Podľa analýzy rozsudkov, v jednom prípade súd konštatoval, že žiadna škoda nevznikla, v 14 prípadoch súd odkázal poškodených na civilné konanie a v 21 prípadoch súd nezmienil nárok poškodených na náhradu škody. Len v 3 rozsudkoch rozhodol súd o odškodnení obetí ešte počas trestného konania, nie však všetkých. Na základe rozhodovacej praxe ilustrovanej v analýze rozsudkov je možné konštatovať **potrebu rozšírenia odborných znalostí a možnosti pochopenia závažnosti trestného činu obchodovania s ľuďmi**. **Prospešnou sa javí zmena prístupu, ktorý sa opiera najmä o dôkazy použitia fyzickej sily alebo obmedzenia slobody obetí s dôrazom na výpovede traumatizovaných obetí, nezohľadňujúc vplyv traumatizácie na tieto výpovede a obmedzené využívanie podporných dôkazov**. V spomínanej analýze rozsudkov bolo zistené, že až v 17 z 39 rozsudkov figurovali ako poškodené neplnoleté osoby, pričom súdy nepoužili vždy pri právnej kvalifikácii rovnaké paragrafové znenie, a teda využili §179 ods. 2 Trestného zákona alebo §179 ods. 3 písm. d) Trestného zákona. S ohľadom na to, že ide o chránené a obzvlášť zraniteľné osoby, za účelom docielenia právnej istoty, je potrebné **rozhodovaciú aplikačnú prax v týchto prípadoch zjednotiť a uplatňovať adekvátne tresty voči páchateľom**.

Aplikačná prax odhaľuje pretrvávajúce nedostatky pri zadaní hranice medzi obchodovaním s ľuďmi za účelom nútenej práce a konania, ktoré je porušením Zákonníka

práce⁴⁵. SR mala naďalej postihovať subjekty, ktoré vykonávajú sprostredkovanie zamestnania za úhradu a agentúr dočasného zamestnávania pri úmyselnom zneužívaní svojich klientov. Nemožno opomenúť ani efektívnu aplikáciu ustanovení o zaistení a následnom prepadnutí majetku páchatel'a, ktoré by mali pôsobiť ako veľmi účinná forma trestu pre páchatel'a a rovnako ako aj všeobecná prevencia.

V návrhu smernice, ktorou sa mení smernica 2011/36/EÚ dospeli predkladatelia k záveru, že ekonomický pokles spôsobený pandémiou COVID-19 a energetická kríza by mohli zvýšiť dopyt po lacnej pracovnej sile a sexuálnych službách. **Legislatívna úprava vedomého využívania služieb osôb, ktoré sú obeťami je jednou z možností riešenia znižovania dopytovej stránky.**

1.3.3. Spolupráca

Boj proti obchodovaniu s ľuďmi na všetkých úrovniach od pomoci obetiam, cez trestné konanie a prevenciu nevynímajúc, by nebol efektívny, ak by sa nerealizoval v spojení so spoluprácou zainteresovaných subjektov tak na národnej⁴⁶, ako aj na medzinárodnej úrovni. V tomto ohľade je podstatná aj **výmena informácií, ktorá by mala byť plynulá.** Harmonizovaný zber dát o obchodovaní s ľuďmi je osvedčeným nástrojom pre nastavenie národných politík štátov, ako aj väčších celkov, akým je napr. EÚ. **Zhromažďovanie presných a ucelených dát od relevantných subjektov a ich včasné publikovanie vedie k zlepšeniu všeobecného pochopenia tohto javu a k zaisteniu prijatia politík a stratégií založených na verifikovaných údajoch.** Aj v tomto smere je podstatná spolupráca medzi jednotlivými aktérmi boja proti obchodovaniu s ľuďmi. NREM slúži štátom EÚ na vzájomnú spoluprácu, výmenu informácií a stanovovanie spoločných postupov pro futuro, ktoré nasledujú aktuálne trendy. Za účelom promptnejšieho riešenia ad hoc záležitostí bola zriadená aj internetová platforma pod záštitou Európskej komisie. SR má v tejto sieti svoje zastúpenie prostredníctvom IC MV SR ako zariadenia MV SR, ktoré plní úlohy národného spravodajcu v súlade s čl. 19 smernice 2011/36/EÚ. Na národnej úrovni je zriadená expertná skupina, ktorej predsedá národný koordinátor.

Príslušníci národnej jednotky spolupracujú pri odhaľovaní a objasňovaní trestnej činnosti obchodovania s ľuďmi aj prostredníctvom Úradu medzinárodnej policajnej spolupráce Prezídia Policajného zboru s medzinárodnými inštitúciami ako napríklad EUROPOL, INTERPOL ako aj prostredníctvom policajných pridelencom vyslaných na výkon štátnej služby v zahraničí a zároveň so zahraničnými partnerskými útvarmi, kde sa najviac osvedčila spolupráca v rámci spoločných vyšetrovacích tímov.

⁴⁵ Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov. V rokoch 2022 až 2023 sa realizovali aktivity, ktorých cieľom bolo zmapovanie aktuálnej situácie v oblasti obchodovania s ľuďmi na trhu práce v súvislosti s obchádzaním, respektíve nerešpektovaním administratívnych opatrení zameraných na odradenie potenciálneho obchodovania s ľuďmi a skvalitniť tak proces odhaľovania a vyšetrovania trestného činu obchodovania s ľuďmi pri poskytnutí prieniku do problematiky obchodovania s ľuďmi za účelom pracovného vykorisťovania a porušovania ustanovení Zákonníka práce v súvislosti so zlými pracovnými podmienkami na určenie hranice medzi týmito fenoménmi. <https://www.minv.sk/?aktuality-obchodovanie-s-ludmi&sprava=obchodovanie-s-ludmi-za-ucelom-pracovneho-vykoristovania-vs-zle-pracovne-podmienky>.

⁴⁶ Aplikačná prax si vyžiadala vytvorenie aj užšej multidisciplinárnej pracovnej skupiny, ktorá sa schádza od roku 2015, kde je zastúpený gestor programu pomoci, IC MV SR, poskytovateľ služieb pre obeť zaradené do programu pomoci, zástupcovia národnej jednotky a ad hoc je prizývaný aj iný subjekt podľa zamerania riešenej problematickej oblasti.

Na posilnenie spolupráce a zvýšenie možnosti identifikácie obetí sú vykonávané pravidelné spoločné kontroly podnikateľských subjektov. Doposiaľ nepodarilo v rámci týchto kontrol identifikovať⁴⁷. S ohľadom na uvedené sa javí ako žiadúce **prehodnotenie systému prípravy a realizácie kontrol s cieľom dôkladnejšieho skúmania možných znakov obchodovania s ľuďmi**.

Príklad dobrej praxe

SR sa každoročne zapája aj do spoločných akčných dní (SAD) vykonávaných pod záštitou EUROPOL-u a FRONTEX-u, ktoré sú zamerané na odhaľovanie obchodovania s ľuďmi. V období rokov 2019 – 2021 sa realizovali SAD so zameraním sa na odhaľovanie obchodovania s ľuďmi za účelom nútenej práce, ktoré vykonali príslušníci ÚHCP PPZ a inšpektorátov práce. Výsledkom SAD za roky 2019 – 2021 bolo 97 kontrolovaných subjektov, 1549 kontrolovaných osôb, z ktorých bolo 620 cudzincov. Z celkového počtu kontrolovaných osôb bolo 92 osôb nelegálne zamestnávaných. V SR v rámci SAD nebola doposiaľ identifikovaná obeť obchodovania s ľuďmi.

Účasťou na zasadnutiach NREM a aktívnou spolupracou s ostatnými štátmi EÚ boli identifikované **pretrvávajúce nedostatky vzájomnej spolupráce členských štátov**. Referovanie obetí na národnej úrovni nie je harmonizované a chýba aj európsky mechanizmus referovania obetí, čo je popísané aj v časti venujúcej sa pomoci a ochrane. Potreba zlepšovať medzinárodnú spoluprácu a komunikáciu je pretrvávajúca. **Efektívna výmena informácií a zlepšenie zhromažďovania štatistických dát je podkladom aj pre ciele aktivít kontrolných orgánov**, ako aj pre správne nastavenie prevencie v tejto oblasti. Za účelom zabezpečenia udržateľnosti, efektívnej a komplexnej implementácie národného programu je dôležitá podpora jednotlivých úloh po finančnej, personálnej a technickej stránke.

1.3.4. Prevencia

Prevenciu obchodovania s ľuďmi a boj proti nemu EÚ vníma ako jednu z priorít spoločenstva a vyzýva k tomu aj členské štáty. Bez cielene nasmerovanej prevencie, a to v rôznych formách a podobách, by boj proti obchodovaniu s ľuďmi nebol komplexne realizovateľný. Kontinuálne realizovaná spolupráca v oblasti prevencie obchodovania s ľuďmi medzi štátnym sektorom, občianskou spoločnosťou a medzinárodnými organizáciami je esenciálna. Jedným z nástrojov prevencie v oblasti obchodovania s ľuďmi je aj existencia a prevádzka národnej linky s prideleným telefónnym číslom 0800 800 818. MV SR

⁴⁷ Od roku 2013 je platná dohoda medzi MV SR a Národným inšpektorátom práce (NIP), podľa ktorej za MV SR sa výkonu kontrol zúčastňujú príslušníci národnej jednotky a príslušníci príslušných riaditeľstiev úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru (ÚHCP PPZ). Počas vykonávania kontrol podnikateľských subjektov sa príslušníci Policajného zboru zameriavajú aj na vyhľadávanie a identifikáciu obetí. Kontrol podnikateľských subjektov sa zúčastňujú aj príslušníci jednotlivých krajských riaditeľstiev Policajného zboru. Z dôvodu skvalitnenia zberu informácií z vykonaných súčinnostných kontrol, ako aj z dôvodu posilnenia identifikácie zahraničných obetí bol dňa 18.6.2015 vydaný pokyn ÚHCP PPZ č. 22/2015 o poskytovaní informácií a údajov zo súčinnostných kontrol podnikateľských subjektov vykonávaných s inšpektorátmi práce, na základe ktorého majú všetky útvary ÚHCP PPZ povinnosť zasielať národnej jednotke informácie o vykonaných kontrolách v súčinnosti s inšpektorátmi práce. Národná jednotka zabezpečuje zber informácií z vykonaných kontrol, pričom jednou zo sledovaných oblastí je aj identifikácia obetí (aj z radov cudzincov). Výsledky z vykonaných kontrol sú každoročne zasielané národnému koordinátorovi a NIP ako podklad do Informatívnej správy o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Situačná správa pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v SR za rok 2022; <https://www.minv.sk/?informacne-centrum-na-boj-proti-obchodovaniu-s-ludmi-a-prevenciu-kriminality>.

zabezpečuje prostredníctvom dodávateľa služieb fungovanie národnej linky. Za obdobie rokov 2019 - 2022 bolo zaregistrovaných na tejto linke 1967 hovorov, prostredníctvom ktorých boli poskytnuté preventívne informácie a identifikovaných celkom 19 potenciálnych obetí, čím sa tento **nástroj javí ako efektívny nielen z pohľadu prevencie, ale aj pomoci a ochrany, čo je ďalším potvrdením tézy o nutnosti synergie všetkých štyroch oblastí pre efektívny boj proti obchodovaniu s ľuďmi.**

Príklad dobrej praxe

MV SR v spolupráci s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR) realizovalo v rokoch 2021 až 2022 projekt na ochranu detí a mladých dospelých so zameraním na získanie využiteľného základného minima v oblasti obchodovania s ľuďmi. V spolupráci s IC MV SR v druhej polovici roku 2021 bolo realizované on-line vzdelávanie odborných zamestnancov centier pre deti a rodinu (CDR) v problematike obchodovania s ľuďmi. Cieľom aktivity bolo scitlivenie odborníkov, ktorí pracujú s deťmi v CDR na závažný sociálno-patologický jav obchodovania s ľuďmi v kontexte jeho predchádzania a identifikácie. Celkovo vzdelávanie absolvovalo 2773 odborných zamestnancov zo všetkých CDR na Slovensku. V roku 2022 pokračovala spolupráca formou besied pre deti od 16 rokov a mladých dospelých v CDR. Cieľom aktivít bolo poskytnúť čo najrelevantnejšie informácie a prispieť tak k zníženiu miery ich zraniteľnosti.

V záujme zníženia dopytu po službách, ktoré podporujú všetky formy obchodovania s ľuďmi sú identifikované legislatívne opatrenia, ktoré sú zahrnuté v oblasti trestného konania, avšak **je nutné ich podporiť aj prostredníctvom aktivít v oblasti prevencie.** Ide predovšetkým o **realizáciu vzdelávania, odbornej prípravy a činností na zvyšovanie povedomia.** V súlade s komplexným prístupom pre znižovanie dopytu po službách obetí, sa v dôvodovej správe návrhu smernice, ktorou sa mení smernica 2011/36/EÚ, uvádza nelegislatívne opatrenie v podobe **celoeurópskej informačnej kampane** zameranej na odrádzanie od dopytu, ktorý podporuje obchodovanie s ľuďmi, čím sa zabezpečí celoeurópsky zásah vytýčenej cieľovej skupiny. MV SR ako gestor pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi každoročne realizuje aj preventívne a informatívne kampane na národnej úrovni, prípadne sa zapája a podporuje kampane zamerané na zvyšovanie povedomia a citlivosti voči téme obchodovania s ľuďmi aj s medzinárodným presahom. Prioritou prevencie sú aktivity na **znižovanie rizík ohrozenia jednotlivca,** u ktorého je **predpoklad vyššej zraniteľnosti,** že sa stane obeťou, čo je možné dosiahnuť systematickým a **cieleným šírením osvedy,** ako aj **prehodnotením aktuálneho zakomponovania témy obchodovania s ľuďmi do školského kurikula.** Neodmysliteľnú súčasť prevencie tvorí **kontinuálne odborné vzdelávanie pre rôzne profesijné skupiny,** ktoré zaznamenávajú pozitívny ohlas, čím sa buduje a rozširuje NRM o osoby, ktoré môžu v teréne nielen identifikovať obeť, ale aj poskytovať adekvátne informácie týkajúce sa možností pomoci a prevencie ako eliminovať riziko stať sa obeťou. Naďalej pokračovať v prehľbovaní **medzirezortnej spolupráce a kooperácii so súkromným sektorom**⁴⁸, so snahou nabádať súkromné spoločnosti k zodpovednosti pri prevencii obchodovania s ľuďmi, a to **aj v online priestore.** Štátny sektor by mal aj naďalej podporovať

⁴⁸ Úloha podnikov a opatrenia zamerané na prevenciu obchodovania s ľuďmi za účelom pracovného vykorisťovania s prepojením na dodávateľské reťazce a spoluprácu so súkromným sektorom sú obsiahnuté medzi opatreniami schválenými vládou SR uznesením č. 380/2021 z 30. júna 2021, preto nie sú súčasťou opatrení tohto materiálu.

aktivity občianskeho sektora, samospráv a medzinárodných organizácií v prevencii obchodovania s ľuďmi prostredníctvom dotačných schém, so zámerom zefektívňovať dopady realizovaných preventívnych aktivít.

2. Strategická vízia

Hlavným cieľom národného programu je kontinuálne nadviazať na predchádzajúce strategické dokumenty pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v koordinovanom systéme príslušných vnútroštátnych inštitúcií a medzinárodných organizácií. V súvislosti s vývojom v oblasti páchania trestného činu obchodovania s ľuďmi a boja proti tejto trestnej činnosti, s ohľadom na národné, európske, ako aj na medzinárodné trendy, národný program sa v nadchádzajúcom programovom období rokov 2024 - 2028 zameria na vytvorenie efektívnych nástrojov na včasnú identifikáciu, efektívnu ochranu a pomoc obetiam, najmä so zreteľom na osoby v zraniteľnom postavení, úspešného stíhania páchatel'ov a uloženia spravodlivého trestu, ako aj na harmonizovanie štruktúr a postupov referovania obetí na podporné systémy. Ide o problematické oblasti, ktoré si zaslúžia zvýšenú mieru pozornosti⁴⁹. S ohľadom na to, že ide o dynamicky sa vyvíjajúcu trestnú činnosť, je potrebné prispôbiť sa novým výzvam a situáciám predovšetkým komunikáciou medzi subjektmi pomoci, ako aj medzi orgánmi činnými v trestnom konaní, a to nielen na národnej úrovni, ale aj na medzinárodnej úrovni. Pozornosť je potrebné venovať aj ostatným oblastiam, ako je ochrana a prevencia obchodovania s ľuďmi, kde by sa špecifická pozornosť mala zamerať aj na odíedencov, ktorí utekajú pred vojnovým konfliktom a dostávajú sa do zraniteľného postavenia. Nemožno opomenúť zámer smerovať aktivity k úprave dopytovej stránky obchodovania s ľuďmi. V nasledujúcich kapitolách budú oblasti, na ktoré sa národný program zameriava, špecifikované v podobe konkrétnych cieľov a úloh. Posilnenie kompetencií orgánov štátnej správy tak, aby bol zachovaný citlivý prístup k identifikácii prípadov obchodovania s ľuďmi a potrieb obetí, ako aj posilnenie vzájomnej spolupráce príslušných subjektov pomoci, stíhania, usvedčovania a trestania páchatel'ov, či subjektov prevencie, by mali tvoriť zameranie obsahu a cieľov jednotlivých aktivít národného programu.

3. Prioritné oblasti na roky 2024 - 2028

Stanovením konkrétnejších, strategických cieľov, ktoré bude možné realizovať prostredníctvom opatrení zadefinovaných v prílohe č. 1 národného programu, je možné dosiahnuť naplnenie prioritných oblastí. V kontexte rámca 4 P (pomoci a ochrany, trestného konania, spolupráce a prevencie) bolo identifikovaných niekoľko kľúčových, prioritných oblastí, a to predovšetkým nasledovné:

1. Zabezpečenie včasnej identifikácie obetí a zlepšenie kvality poskytovaných služieb obetiam (pomoc a ochrana);
2. Skvalitnenie procesu trestného konania (trestné konanie);
3. Napredovanie v oblasti spolupráce (spolupráca);

⁴⁹ Uvedené závery vyplynuli zo súboru poznatkov, ako je napr. Sumarizácia a analýza rozsudkov súdov SR týkajúcich sa trestných činov obchodovania s ľuďmi za roky 2015 – 2020⁴⁹, vyhodnotenie predchádzajúceho národného programu, analýza ročných vyhodnotení programu pomoci, ako aj aplikačnej praxe pri konštruktívnej a pravidelnej komunikácii so subjektami poskytujúcimi pomoc obetiam a venujúcim sa postihovaniu páchatel'ov.

4. Efektívnejšie využívanie nástrojov prevencie zintenzívnením jej podpory a realizácie (prevencia)

3.1. Pomoc a ochrana

Za účelom zabezpečenia včasnej identifikácie obetí a skvalitnenia poskytovaných služieb je potrebné sa zamerať na naplnenie strategických cieľov.

Prioritná oblasť:

Zabezpečenie včasnej identifikácie obetí a zlepšenie kvality poskytovaných služieb

Strategické ciele:

- a) zlepšenie identifikácie potenciálnych obetí so špecifickým zameraním sa na zraniteľné skupiny;
- b) harmonizovanie a formalizovanie postupov štruktúr zapojených do referovania obetí pri dôslednom uplatňovaní princípu nediskriminácie na podporné systémy;
- c) skvalitnenie systému pomoci obetiam s ohľadom na vývoj v oblasti.

3.2. Trestné konanie

Zámerom v tejto oblasti je skvalitniť proces trestného konania s cieľom potrestať páchateľa, kompenzovať ujmu obete, zvýšiť úspešnosť trestného stíhania páchateľov aj prostredníctvom prehĺbenia spolupráce s inými štátmi a medzinárodnými inštitúciami v oblasti vzájomnej výmeny informácií a vybavovania dožiadaní. Uvedené je možné dosiahnuť identifikovanými strategickými cieľmi.

Prioritná oblasť:

Skvalitnenie procesu trestného konania

Strategické ciele:

- a) úprava legislatívy týkajúcej sa skutkovej podstaty trestného činu obchodovania s ľuďmi so zameraním na zvýšenie trestnej sadzby;
- b) hľadanie riešení vedúcich k zamedzeniu ukladania podmienených trestov odňatia slobody prostredníctvom využívania mimoriadneho zníženia trestu odňatia slobody a systematického uplatňovania náhrady škody v trestnom konaní za súčasného vylúčenia prieťahov trestného konania;
- c) návrh legislatívnych opatrení na zníženie dopytu pri vedomom využívaní služieb obetí;
- d) zlepšenie reakcie orgánov činných v trestnom konaní na páchanie trestného činu obchodovania s ľuďmi prostredníctvom technológií.

3.3. Spolupráca

Za účelom zabezpečenia bezproblémového fungovania národných nástrojov včasnej identifikácie a poskytovania pomoci obetiam je aj naďalej potrebné rozvíjať spoluprácu tak na vnútroštátnej úrovni medzi subjektmi štátneho a neštátneho sektora, ako aj na medzinárodnej úrovni a zamerať sa na plnenie stanovených strategických cieľov.

Prioritná oblasť:

Napredovanie v oblasti spolupráce

Strategické ciele:

- a) harmonizovaný zber a výmena relevantných a porovnateľných dát na národnej úrovni využiteľných tak pre potreby národných inštitúcií, ako aj pre zber údajov na úrovni EÚ;
- b) zlepšenie výkonu súčinnostných kontrol vyškolenými pracovníkmi s dôrazom na identifikovanie znakov obchodovania s ľuďmi prístupom zameraným na obeť;
- c) zabezpečenie udržateľnosti efektívnej medzinárodnej spolupráce.

3.4. Prevencia

Napredovanie v oblasti prevencie obchodovania s ľuďmi je možné realizovať nelegislatívnymi opatreniami smerujúcimi aj k znižovaniu dopytu po sexuálnych službách, lacnej pracovnej sile a produktoch.

Prioritná oblasť:

Efektívne využívanie nástrojov prevencie zintenzívnením jej podpory a realizácie

Strategické ciele:

- a) realizácia cielených informačných aktivít a kampaní v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi pre viacero cieľových skupín v spolupráci s občianskou spoločnosťou, medzinárodnými organizáciami, súkromným sektorom, na národnej ako aj medzinárodnej úrovni, s dôrazom na online priestor;
- b) realizácia vzdelávacích aktivít zameraných na pedagogických a odborných zamestnancov, psychológov a sociálnych pracovníkov v téme obchodovania s ľuďmi so špecifickým zameraním na detské obeť v spolupráci s občianskou spoločnosťou;
- c) hľadanie riešení pre nabádanie k zodpovednosti súkromných spoločností pri prevencii obchodovania s ľuďmi aj v online prostredí;
- d) zvyšovanie povedomia sudcov a prokurátorov vzdelávacími aktivitami;
- e) posilnenie terciárnej prevencie formou probačných programov a využívania elektronického monitoringu.

Spolupráca predstavuje prierezovú časť rámca 4 P. Realizáciou aktivít z tejto oblasti sa zabezpečí aj včasnosť identifikácie obetí, napomôže sa aj skvalitneniu procesu trestného konania a realizácie preventívnych aktivít, čo predstavuje presah do častí pomoci a ochrany obetí, trestného konania a prevencii, čím sa potvrdzuje fakt, že rámec 4 P predstavuje vzájomne prepojené časti a pri realizácii všetkých opatrení sa zabezpečí komplexný posun a účinný boj proti obchodovaniu s ľuďmi.